

УДК 657.6:339.6

Валерія ФЕСЕНКО

Університет митної справи та фінансів, Дніпро, Україна

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ І СТРУКТУРИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ ДЛЯ ЦІЛЕЙ АУДИТУ

Резюме. Проаналізовано динаміку й структуру зовнішньоекономічної діяльності України у контексті аудиту її результатів. Визначено обсяг, структуру та динаміку зовнішньоекономічної діяльності України за 2011 – 2017 рр., яка за аналізований період містила понад 90% обсягу експортно-імпорتنих операцій. На основі цього зроблено висновок про необхідність дослідження експортно-імпорتنих операцій у контексті аудиту правильності нарахування та сплати податків суб'єктами ЗЕД при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності. Наведено результати аналізу товарної структури експорту та імпорту України, в яких визначено пріоритетні товарні групи: недорогочінні метали для експорту та мінеральні продукти для імпорту. Проаналізовано показники експорту-імпорту товарів України до (з) держав (територій), операції з якими контролює держава. Це дало змогу зробити висновок про ефективність податкового контролю трансфертного ціноутворення, який було запроваджено в Україні 2013 року.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, аналіз, експорт, імпорт, контрольовані операції, податковий контроль, аудит.

Valeriia FESENKO

University of customs and finance, Dnipro, Ukraine

ANALYSIS OF DYNAMICS AND STRUCTURE OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY OF UKRAINE FOR AUDIT GOALS

Summary. The article is devoted to the analysis of dynamics and structure of foreign economic activity of Ukraine in the context of audit of its results. The volume, structure and dynamics of foreign economic activity of Ukraine for 2011-2017 have been determined, which contained more than 90% of the volume of export-import operations for the analyzed period. It was concluded, that the export-import operations should be investigated in the context of the audit of the correctness of the calculation and payment of taxes by foreign economic entities in the conduct of foreign economic activity.

The results of the analysis of the commodity structure of export and import of Ukraine are presented, in which the priority commodity groups are defined: precious metals for export and mineral products for import. The indicators of export-import of goods of Ukraine to (from) the states (territories) controlled by the state are analyzed, which made it possible to conclude on the effectiveness of the tax control of transfer pricing introduced in Ukraine since 2013.

Key words: foreign economic activity, analysis, export, import, controlled operations, tax control, audit.

Вступ. Глобалізація як процес створює сприятливі умови для виходу підприємств України на зовнішні ринки збуту, що є неодмінною складовою успішного розвитку економіки країни. Але воєнно-політичні події ускладнюють процес інтеграції українських підприємств-суб'єктів ЗЕД до міжнародного та європейського економічного простору, що зумовлює необхідність у подальшому дослідженні резервів активізації зовнішньоекономічної діяльності підприємств України. Слід також зазначити, що вихід

на міжнародні ринки збуту підприємств України стикається, в першу чергу, з вимогами міжнародного податкового контролю, які покликані зменшити рівень податкових маніпулювань у зовнішньоекономічних операціях між підприємствами різних країн. Україна також стала учасницею міжнародної програми зменшення зловживань у сфері оподаткування. В державі поступово проводиться імплементація плану дій Організації з економічного співробітництва у напрямку протидії розмиванню бази оподаткування та виведення прибутку з-під оподаткування – план BEPS (Base Erosion and Profit Shifting). Він спрямований на запровадження ефективної системи контролю у сфері здійснення зовнішньоекономічної діяльності підприємств для призупинення виведення з-під оподаткування доходів, які зароблені у країні і мають бути відповідним чином оподатковані. Актуальною сферою дослідження у контексті запровадження міжнародних вимог у сфері податкового контролю є дослідження динаміки й структури зовнішньоекономічної діяльності підприємств України. Особливо актуальним є таке дослідження в контексті проведення аудиту результатів зовнішньоекономічної діяльності підприємств, що дозволить виявити обсяги аудиторського дослідження для проведення зовнішнього та внутрішнього аудиту.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємств присвячені праці О. Вакульчик, А. Вічевич, А. Дем'янченко, В. Дерія, О. Книшек, І. Лазаришиної, П. Леоненко, А. Мазаракі, Є. Мниха, В. Сопко та інших відомих українських учених. Усі вони намагаються дослідити основні тенденції у зовнішньоекономічній діяльності України, потенційні ризики та резерви підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності. У роботах [1, 3, 4] досліджено методологічні аспекти аналізу зовнішньоекономічної діяльності на рівні окремих підприємств, де розкрито проблеми проведення аналізу ЗЕД підприємства, запропоновано відповідні методики аналізу. В працях [5, 6, 7] досліджено динаміку, структуру й тенденції розвитку ЗЕД України за різні періоди часу. Зміни економічного та політичного розвитку України в останні роки зумовив необхідність у додатковому дослідженні динаміки й структури зовнішньоекономічної діяльності підприємств України з урахуванням нововведень у сфері податкового контролю зовнішньоекономічних операцій та впливу євроінтеграційних процесів в Україні.

Метою статті є проведення аналітичного огляду динаміки і структури зовнішньоекономічної діяльності підприємств України та визначення основних тенденцій та змін у цій сфері як основи для визначення обсягів аудиту зовнішньоекономічної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інтеграційні процеси України мають сформулювати додаткові обсяги зовнішньої торгівлі як джерела поповнення бюджету України за рахунок продажу українських товарів, робіт, послуг закордон, а також за рахунок збільшення митних платежів і податкових надходжень від суб'єктів ЗЕД.

На сьогодні спостерігаються не досить задовільні тенденції у сфері зовнішньої торгівлі. В цілому за останні 7 років (з 2011 по 2017) обсяги ЗЕД України знизились. Обсяги зовнішньоекономічної діяльності у розрізі основних її складових наведено у табл. 1.

Загальна сума зовнішньої торгівлі у 2011 і 2012 рр. була майже на одному рівні (175837,4 і 177327,4 млн. дол. США відповідно). Але починаючи з 2013 року обсяг зовнішньої торгівлі поступово зменшується й досягає мінімуму у 2016 році – 93336,5 млн. дол. США. У 2017 році відбулось незначне зростання загальної суми зовнішньої торгівлі України.

Таблиця 1

Обсяги зовнішньої торгівлі товарами, послугами й давальницькою сировиною в Україні за 2011 – 2017 рр., млн. дол. США

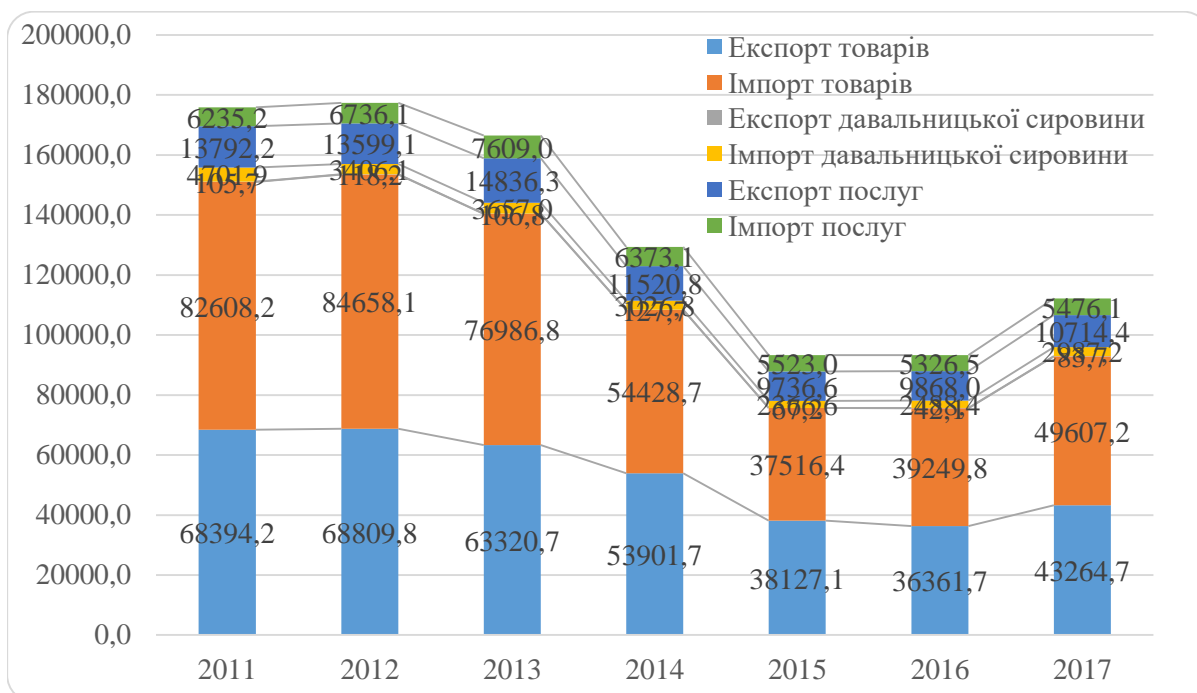
Table 1
Volumes of foreign trade in goods, services and customer-supplied raw materials in Ukraine for 2011 – 2017, mln. USA

Показники /Роки	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Надходження прямих інвестицій в економіку України	6033,7	5290,7	5462,1	2451,7	3763,7	4405,8	1871,2
Вкладення прямих інвестицій з України	90,9	662,3	127,5	68	27,9	20,7	10,4
Експорт товарів	68394,2	68809,8	63320,7	53901,7	38127,1	36361,7	43264,7
Імпорт товарів	82608,2	84658,1	76986,8	54428,7	37516,4	39249,8	49607,2
Експорт давальницької сировини	105,7	118,2	106,8	127,7	67,2	42,1	83,7
Імпорт давальницької сировини	4701,9	3406,1	3657,0	3026,8	2366,6	2488,4	2987,2
Експорт послуг	13792,2	13599,1	14836,3	11520,8	9736,6	9868,0	10714,4
Імпорт послуг	6235,2	6736,1	7609,0	6373,1	5523,0	5326,5	5476,1
Разом експорт	82292,1	82527,1	78263,8	65550,2	47930,9	46271,8	54062,8
Разом імпорт	93545,3	94800,3	88252,8	63828,6	45406,0	47064,7	58070,5
Разом обсяг зовнішньо-економічної діяльності	181962,0	183280,4	172106,1	131898,4	97128,4	97763,0	114014,9

*Джерело: складено автором за даними Державної служби статистики України [8, 9, 10, 11, 12, 13, 14]

Провал у зовнішній торгівлі в 2013 – 2016 роках пояснюється відомими причинами воєнно-політичного й економічного характеру, які стали основними негативними чинниками впливу на рівень зовнішньоекономічної діяльності України.

Графічно динаміка зовнішньої торгівлі товарами, послугами й давальницькою сировиною в Україні за аналізовані роки (з 2011 до 2017) наведено на рис. 1.

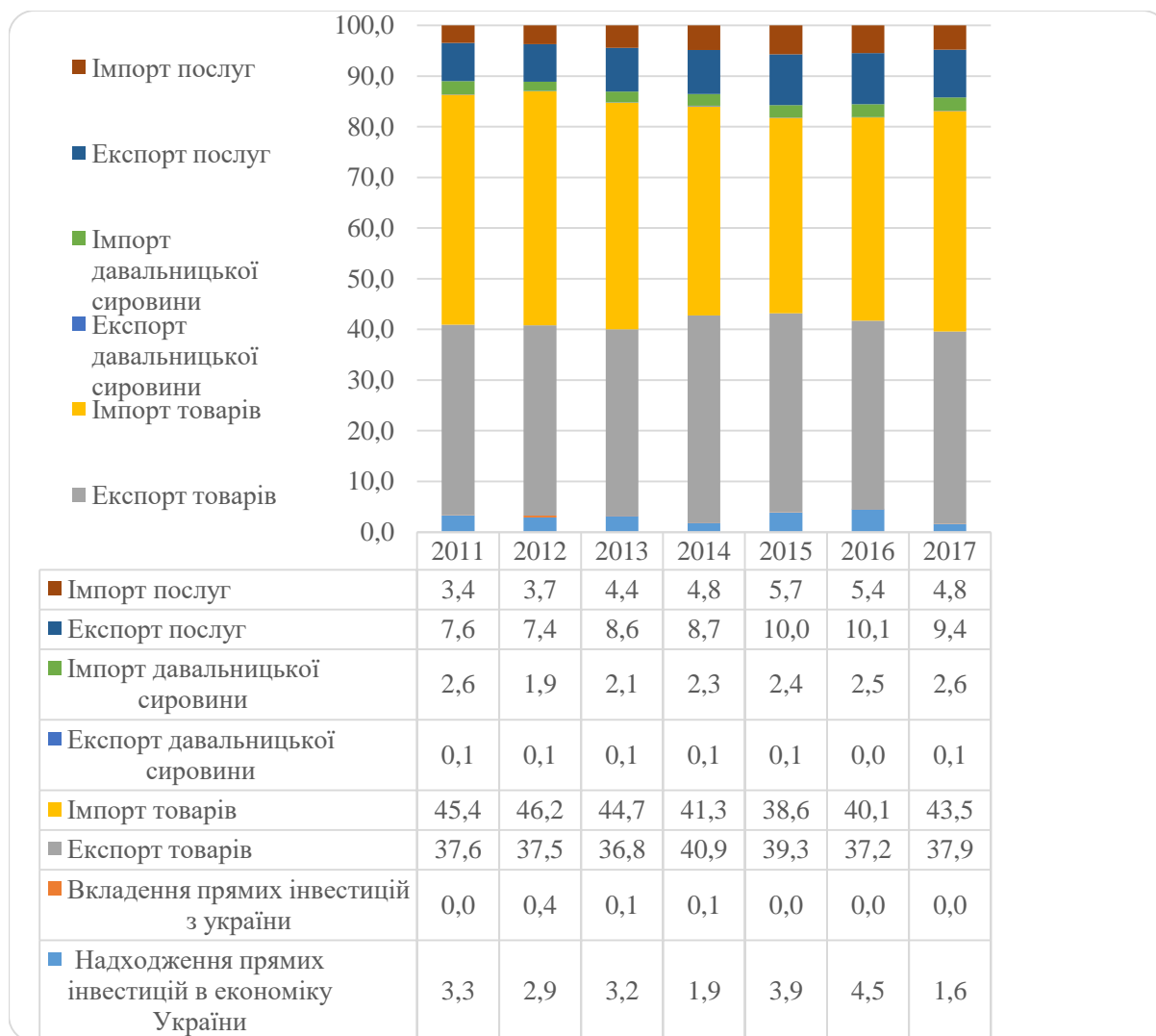
Рисунок 1. Динаміка зовнішньої торгівлі товарами, послугами і давальницькою сировиною в Україні (млн. дол. США)

Figure 1. Dynamics of foreign trade in goods, services and customer-supplied raw materials in Ukraine (millions of US dollars)

Джерело: складено автором за даними Державної служби статистики України [8, 9, 10, 11, 12, 13, 14].

Як бачимо з попереднього рисунка, основна частина зовнішньої торгівлі складається з операцій імпорту та експорту товарів. Але для цілей визначення обсягів аудиту зовнішньоекономічної діяльності доцільно визначити структуру всієї зовнішньоекономічної діяльності як загального обсягу операцій суб'єктів ЗЕД, які становлять відповідний інтерес для зовнішніх, внутрішніх та податкових аудиторів. Структуру обсягів зовнішньоекономічної діяльності України за 2011 – 2017 рр. наведено на рис. 2.

Питома вага експорту товарів у загальній сумі зовнішньоекономічної діяльності України варіюється від 36,8% у 2013 р. до 40,9% у 2014 р. Питома вага імпорту товарів – від 38,6% у 2015 р. до 46,2% у 2012 р. Слід зазначити, що з роками спостерігається збільшення питомої ваги експорту й імпорту послуг у загальній сумі зовнішньої торгівлі України.

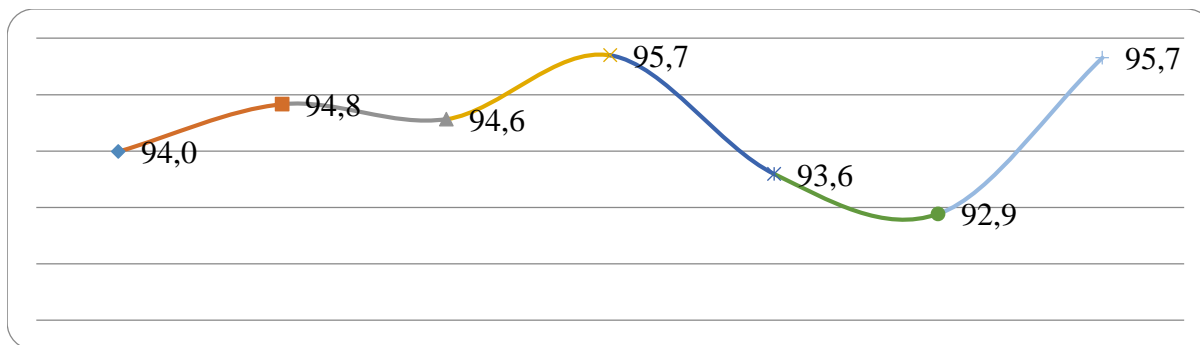

Рисунок 2. Динаміка структури зовнішньої торгівлі товарами, послугами й давальницькою сировиною в Україні (%)

Figure 2. Dynamics of the structure of foreign trade in goods, services and customer-supplied raw materials in Ukraine (%)

Джерело: складено автором за даними Державної служби статистики України [8, 9, 10, 11, 12, 13, 14].

У цілому частка експортно-імпортних операцій в загальній сумі зовнішньоекономічної діяльності України є вагомою (рис. 3).

Рисунок 3. Динаміка питомої ваги експортно-імпортних операцій у загальній сумі зовнішньоекономічної діяльності України (%)

Figure 3. Dynamics of the share of export-import operations in the total amount of foreign economic activity of Ukraine (%)

Джерело: складено автором за даними Державної служби статистики України [8, 9, 10, 11, 12, 13, 14].

Навіть операції з експорту-імпорту послуг можемо віднести до загальної суми експортно-імпортних операцій України, оскільки по суті вони відрізняються від експорту-імпорту товарів тільки предметом угоди, але не відрізняються за способом нарахування доходів (витрат), алгоритмом нарахування митних платежів та способом включення в базу оподаткування податком на прибуток. Узагальнюючи обсяги цих складових ЗЕД, можемо відзначити, що в контексті теми даного дослідження основна увага буде приділятися експортно-імпортним операціям з товарами, роботами й послугами у зв'язку з тим, що їх питома вага у загальній сумі обсягів зовнішньоекономічної діяльності України перевищує 90%.

Товарну структуру експорту товарами в Україні наведено у табл. 2.

Основну частку експорту України складають недорогоцінні метали та вироби з них (від 22,9% до 32,3% у загальній сумі експорту України). Хоча, слід зазначити, питома вага продуктів рослинного походження за аналізований період значно зростає від 8,1% у 2011 р. і досягає максимуму 22,3% у 2016 р., що майже дорівнює питомій частці експорту недорогоцінних металів у цьому році.

Таблиця 2

Товарна структура експорту України за 2011 – 2017 рр, %

Table 2

Commodity structure of Ukraine's exports for 2011 – 2017, %

Роки	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Живі тварини, продукти тваринного походження	1,4	1,4	1,7	1,9	2,2	2,1	2,6
Продукти рослинного походження	8,1	13,4	14,0	16,2	20,9	22,3	21,3
Жири та олії тваринного або рослинного походження	5,0	6,1	5,5	7,1	8,7	10,9	10,6
Готові харчові продукти	4,3	5,1	5,6	5,7	6,5	6,7	6,5
Мінеральні продукти	15,0	11,1	11,8	11,3	8,1	7,5	9,1
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	7,9	7,4	6,8	5,7	5,6	4,3	3,8
Полімерні матеріали, пластмаса та вироби з них	1,4	1,5	1,2	1,1	1,1	1,1	1,3
Шкури необроблені, шкіра вичищена	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,4
Деревина і вироби з деревини	1,6	1,5	1,8	2,3	2,9	3,1	2,8
Маса з деревини або з інших волокнистих целюлозних матеріалів	1,6	1,6	2,0	1,8	1,6	1,5	1,2
Текстильні матеріали та текстильні вироби	1,3	1,1	1,3	1,5	1,7	1,9	1,8
Взуття, головні убори, парасольки	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4	0,5	0,4
Вироби з каменю, гіпсу, цементу	0,8	0,8	0,9	0,9	0,9	0,8	0,8
Перлини природні або культивовані, дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння	0,1	0,2	0,2	0,3	0,2	0,1	0,2
Недорогоцінні метали та вироби з них	32,3	27,5	27,7	28,3	24,8	22,9	23,4
Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання	9,9	10,2	11,0	10,5	10,3	10,0	9,9
Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавальні засоби	7,1	8,7	5,3	2,7	1,8	1,5	1,4
Прилади й апарати оптичні, фотографічні	0,4	0,4	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4
Різні промислові товари	0,8	0,9	1,0	1,4	1,4	1,5	1,7
Твори мистецтва	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Товари, придбані в портах	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Різне	0,5	0,6	х	х	х	х	х
Разом	100	100	100	100	100	100	100

Джерело: складено автором на основі [8, 9, 10, 11, 12, 13, 14] *Ошибка! Источник ссылки не найден.*

Питома вага експорту машин і обладнання стабільно займає близько 10% від загальної суми експорту України за період 2011 – 2017 рр. У цілому, за результатами аналізу можна визначити рейтинг товарних груп за експортом України таким чином:

1. Недорогоцінні метали та вироби з них (22,9 – 32,3% експорту).
2. Продукти рослинного походження (8,1 – 22,3% експорту).

- 3. Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання (9,9 – 11% експорту).
  - 4. Мінеральні продукти (7,5 – 15% експорту).
  - 5. Жири та олії тваринного або рослинного походження (5 – 1,09% експорту).
- Товарну структуру імпорту України наведено у табл. 3.

Таблиця 3

Товарна структура імпорту України за 2011 – 2017 рр, %

Table 3

Commodity structure of Ukraine's imports for 2011 – 2017,%

Роки	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Живі тварини, продукти тваринного походження	1,3	2,0	2,5	2,1	1,5	1,6	1,5
Продукти рослинного походження	2,2	2,9	3,5	3,7	3,1	3,3	2,8
Жири та олії тваринного або рослинного походження	0,6	0,5	0,5	0,6	0,5	0,6	0,5
Готові харчові продукти	3,7	3,5	4,2	4,8	4,3	4,4	3,9
Мінеральні продукти	36,4	32,5	29,1	29,6	31,2	21,6	25,2
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	9,7	10,1	11,0	12,5	13,4	14,3	13,2
Полімерні матеріали, пластмаса та вироби з них	5,4	5,3	6,0	6,7	7,1	7,3	6,5
Шкури необроблені, шкіра вичищена	0,2	0,3	0,3	0,4	0,4	0,5	0,5
Деревина і вироби з деревини	0,5	0,4	0,5	0,5	0,4	0,5	0,5
Маса з деревини або з інших волокнистих целюлозних матеріалів	2,2	2,1	2,5	2,4	2,3	2,3	1,9
Текстильні матеріали та текстильні вироби	2,4	3,0	3,2	3,5	3,8	3,9	3,5
Взуття, головні убори, парасольки	0,4	0,9	1,0	0,8	0,7	0,7	0,5
Вироби з каменю, гіпсу, цементу	1,4	1,3	1,5	1,5	1,4	1,5	1,3
Перлини природні або культивовані, дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння	0,9	0,6	0,9	0,5	0,2	0,2	0,1
Недорогоцінні метали та вироби з них	6,9	6,2	6,5	6,1	5,3	5,9	6,1
Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання	15,5	15,6	16,2	16,0	16,7	20,1	20,0
Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби	7,5	9,5	7,7	4,9	4,6	7,5	8,4
Прилади і апарати оптичні, фотографічні	1,3	1,4	1,4	1,2	1,2	1,5	1,6
Різні промислові товари	1,0	1,2	1,2	1,7	1,4	1,6	1,5
Твори мистецтва	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Товари придбані в портах	0,5	0,4	0,4	0,5	0,5	0,4	0,4
Різне	0,1	0,1	x	x	x	x	x
Разом	100	100	100	100	100	100	100

Джерело: складено автором на основі [8, 9, 10, 11, 12, 13, 14].

Основну частку імпорту України складають мінеральні продукти (від 21,6% до 36,4% у загальній сумі експорту України). Питома вага імпорту машин, обладнання та механізмів значно зростає від 15,5% до 20% від загальної суми імпорту України. Значну частину займає імпорт продукції хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості. За результатами аналізу можна визначити рейтинг товарних груп за імпортом України таким чином:

1. Мінеральні продукти (21,6 – 36,4% імпорту).
2. Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання (15,5 – 20,1% імпорту).
3. Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості (9,7 – 14,3% імпорту).
4. Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавальні засоби (4,6 – 9,5% імпорту).
5. Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них (5,3 – 7,3% імпорту).

Додатковою сферою дослідження є аналіз зовнішньоекономічної діяльності підприємств України з резидентами офшорних територій. На етапі запровадження механізмів контролю трансфертного ціноутворення був змінений перелік територій, які вважаються офшорними зонами, а Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25.12.2013 р. № 1042-р значно збільшено кількість держав, операції з резидентами яких підлягають державному контролю (табл. 4).

Таблиця 4

Співвідношення кількості держав (територій), операції з якими контролюються державою відповідно до законодавства України

Table 4

The ratio of the number of states (territories), operations with which are controlled by the state in accordance with the legislation of Ukraine

Показники	Досліджуваний звітний період, за який суб'єкти господарювання мають подавати інформацію про контрольовані операції (роки)					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Кількість офшорних держав (територій) з переліку, які задіяні в експорті-імпорті України	14	35	38	32	29	x
Нормативний документ, який визначає перелік офшорних територій	Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.02.2011 № 143-р	Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.12.2013 № 1042-р	Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.09.2015 № 977-р	Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 № 1045		
Кількість держав (територій), які ввійшли до переліку	36	73	73	65	65	85
Відсоток підприємств, задіяних у ЗЕД України із загально-го переліку КМУ, %	39%	48%	52%	49%	45%	x

Джерело: складено і розраховано автором на основі [10, 11, 12, 13, 14].

Як бачимо з таблиці 4, кількість держав і територій, які підпадають під державний контроль, досить часто змінюється через прийняття нових нормативних документів. Основні зміни відбулися для суб'єктів господарювання у 2014 році, коли кількість таких зон стрімко збільшилася з 36 до 73 країн. Аналізуючи територіальні аспекти зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання в Україні за роками, можна відзначити, що завдяки такому розширенню значно збільшився обсяг контрольованих операцій. У 2014 році кількість держав з переліку офшорних зон, які задіяні у зовнішньоекономічній діяльності суб'єктів ЗЕД, збільшилася з 14 до 35 у порівнянні з 2013 роком. У 2016 році 32 офшорні зони були використані для зовнішньоекономічних операцій суб'єктів господарювання України, що складає майже половину офшорних зон, операції з якими контролює держава. Тут також спостерігається збільшення обсягів зовнішньоекономічних операцій з офшорними зонами (табл. 5).

Таблиця 5

Показники експорту-імпорту товарів України до (з) держав (територій), операції з якими контролює держава

Table 5

Indicators of export-import of goods of Ukraine to (from) the states (territories), operations with which are controlled by the state

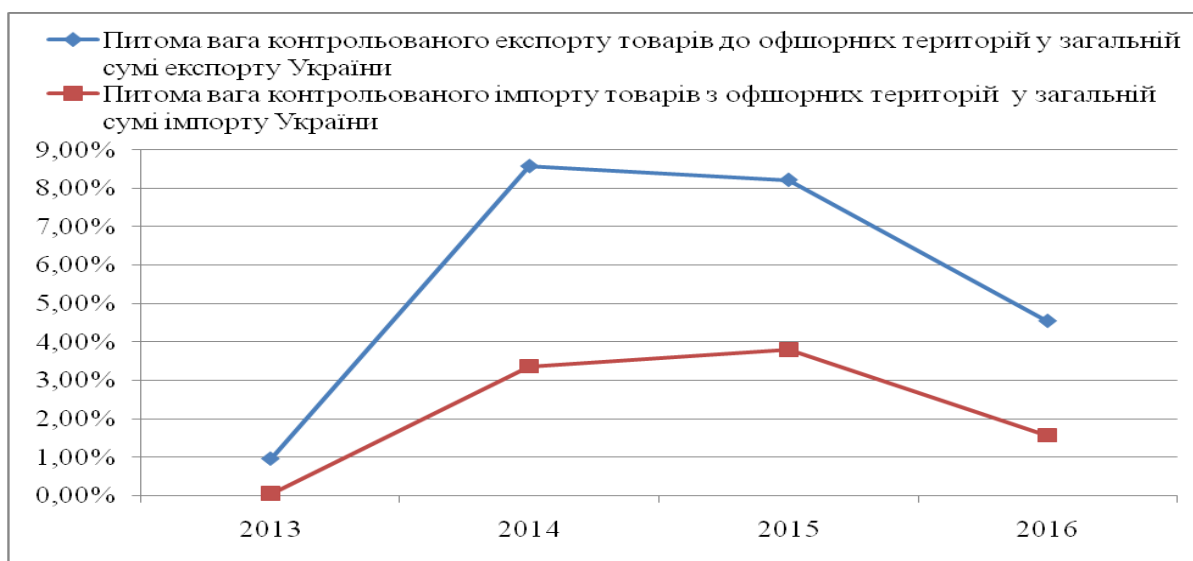
Показники експорту/імпорту	Досліджуваний період (роки)			
	2013	2014	2015	2016
Обсяги експорту товарів України, тис. дол. США	62 305 927	53 901 689	38 127 150	36 361 711
Обсяги експорту товарів до держав (територій) з переліку КМУ, тис. дол. США	592038,7	4618977,1	3130861,5	1650088,5
Питома вага експорту до офшорних зон у сумі експорту України, %	0,95	8,57	8,21	4,54
Обсяги імпорту товарів України, тис. дол. США	76963965,40	54428716,90	37516443,00	39249797,20
Обсяги імпорту товарів з держав (територій) з переліку КМУ, тис. дол. США	30635,8	1828276,4	1422573	610110,8043
Питома вага імпорту з офшорних зон у сумі імпорту України, %	0,04	3,36	3,79	1,55

*Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Джерело: розраховано та складено автором на основі [10, 11, 12, 13, 14].

На рис. 4 наведено динаміку частки експорту (імпорту) товарів до (з) офшорних територій у загальній сумі експорту (імпорту) України. Цікавим також є факт, що разом

зі збільшенням кількості підконтрольних офшорних зон у 2014 році збільшилась і питома вага обсягу експорту товарів до держав з переліку офшорних зон у загальній сумі експорту України (з 0,95% до 8,57%).

Рисунок 4. Динаміка частки експорту (імпорту) товарів України до (з) офшорних територій

Figure 4. Dynamics of the share of export (import) of Ukrainian goods to (off) offshore territories

Джерело: побудовано автором на основі даних Державної статистики України [15].

Як було вказано вище, кількість територій, операції з якими вважаються контрольованими державою, за 2014 рік збільшилася з 14 до 35 територій у порівнянні з 2013 роком (табл. 5). Водночас, у 2014 році спостерігається збільшення питомої частки експорту та імпорту до (з) територій, операції з якими вважаються контрольованими державою, у загальному обсязі експорту (імпорту) України (табл. 5).

Це означає, що збільшення переліку територій Розпорядженням КМУ у 2013 році виявило значний обсяг зовнішньоекономічних операцій, які здійснювались підприємствами України з контрагентами з тих територій, в яких ставки податку на прибуток значно відрізняються (різниця у ставках понад 5%).

Висновки. За результатами аналізу зовнішньоекономічної діяльності України загальний обсяг ЗЕД у 2013 – 2016 рр. зменшився з 172106,1 млн. дол. США до 97763,0 млн. дол. США. Одночасно зі зменшенням загального обсягу ЗЕД обсяг контролюваного експорту та імпорту (операції з резидентами офшорних територій) збільшився у 2014 році за рахунок запровадження податкового контролю трансфертного ціноутворення. У 2015 і 2016 роках обсяги експорту до підконтрольних офшорних зон зменшився вдвічі й питома вага сягнула 4,54% у загальній сумі експорту. Обсяги імпорту з підконтрольних офшорних зон також зменшилися і питома вага сягнула 1,55% у загальній сумі імпорту України. Така динаміка свідчить про скорочення зовнішньоекономічних операцій, які раніше здійснювали українські підприємства у низькоподатковій юрисдикції. Це можна пояснити тим, що у зв'язку з посиленням державного податкового контролю такі операції втратили свою економічну ефективність.

Таким чином, незважаючи на зменшення загального обсягу ЗЕД України в аналізованому періоді, обсяги контрольованої ЗЕД збільшуються, що має зменшити обсяги нелегального експорту й імпорту та виведення доходів з-під оподаткування.

Використана література

1. Вакульчик, О. М. Аналіз ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства [Текст] / О. М. Вакульчик, Д. П. Дубицький // Вісник Академії митної служби України. – 2012. – № 2. – С. 75 – 82.
2. Вічевич, А.М., Максимець О. В. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності: навч. посіб. [Текст] / А. М. Вічевич, О. В. Максимець // Львів : Афіна, 2004. – 140 с.
3. Дерій, В. А. Аналіз економічних процесів у промислових підприємствах: показники, перспективи [Текст] / В. А. Дерій // Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. – Тернопіль, 11 трав. 2016 р. – Тернопіль : ТНЕУ, 2016. – С. 326 – 328.
4. Книшек, О.О. Методика та організація аналізу і контролю зовнішньоекономічної діяльності підприємств: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 [Текст] / О.О. Книшек // Національний університет водного господарства та природокористування. – Рівне, 2017. – 226 с.
5. Леоненко, П.М. Зовнішньоекономічна діяльність України: сучасні тенденції [Текст] / П.М. Леоненко, О.І. Черепніна // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – № 2. – С. 75 – 84.
6. Демьянченко, А. Анализ внешнеэкономической деятельности Украины в 1990 – 2003 годах: от спада к экономическому росту [Текст] / А. Демьянченко // Економіст. – 2004. – № 9. – С. 42 – 45.
7. Мазаракі, А. Сучасні тенденції та чинники розвитку зовнішньої торгівлі України [Текст] / А. Мазаракі, Т. Мельник // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2011. – № 2. – С. 299 – 308.
8. Україна в цифрах. 2011: стат. зб. / Держ. Ком. Статистики України. Київ: Державна служба статистики України, 2012. – 251 с.
9. Україна в цифрах. 2012: стат. зб. / Держ. Ком. Статистики України. Київ: Державна служба статистики України, 2013. – 249 с.
10. Україна в цифрах. 2013: стат. зб. / Держ. Ком. Статистики України. Київ: Державна служба статистики України, 2014. – 240 с.
11. Україна в цифрах. 2014: стат. зб. / Держ. Ком. Статистики України. Київ: Державна служба статистики України, 2015. – 239 с.
12. Україна в цифрах. 2015: стат. зб. / Держ. Ком. Статистики України. Київ: Державна служба статистики України, 2016. – 239 с.
13. Україна в цифрах. 2016: стат. зб. / Держ. Ком. Статистики України. Київ: Державна служба статистики України, 2017. – 240 с.
14. Україна в цифрах. 2017: стат. зб. / Держ. Ком. Статистики України. Київ: Державна служба статистики України, 2018. – 241 с.
15. Державна служба статистики України: сайт URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Referenses

1. Vakulchik O. M., Dubytskyi D. P. (2012) Analiz efektyvnosti zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriemstva [Analysis of efficiency of foreign economic activity of enterprise] Visnyk Akademii mytnoi sluzhby Ukrainy. Ser. Ekonomika, no 2, pp. 75 – 82.
2. Vichevych A. M., Maksymets O. V. (2004) Analiz zovnishnoekonomichnoi diialnosti : navch. posib. [Analysis of foreign economic activity] Lviv: Afina, (in Ukrainian).
3. Derii, V. A. (2016) Analiz ekonomichnykh protsesiv u promyslovykh pidpriemstvakh : pokaznyky, perspektyvy [Analysis of economic processes in industrial enterprises : indexes, prospects] Proceedings of the Stan i perspektyvy rozvytku oblikovo-informatsiinoi systemy v Ukraini (Ukraine, Ternopil, May 11 2016) Ternopil : TNEU, pp. 326 – 328.
4. Knyshek O. O. (2017) Metodyka ta orhanizatsiia analizu i kontroliu zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriemstv [Methodology and organization of analysis and control of foreign economic activity of enterprises] Rivne, (in Ukrainian).
5. Leonenko P. M., Cherepnina O. I. (2005) Zovnishnoekonomichna diialnist Ukrainy: suchasni tendentsii [Foreign economic activity of Ukraine : modern tendencies] Aktualni problemy ekonomiky, no. 2, pp. 75 – 84
6. Demianchenko A. (2004) Analiz vneshnetkomycheskoi deiatelnosti Ukrainy v 1990-2003 hodakh: ot spada k ekonomycheskomu rostu. [An analysis of foreign economic activity of Ukraine is in 1990-2003: from a slump to the economy growing] Ekonomist. no. 9, pp. 42 – 45
7. Mazaraki A. Melnyk T. (2011) Suchasni tendentsii ta chynnyky rozvytku zovnishnoi torhivli Ukrainy [Modern tendencies and factors of development of foreign trade of Ukraine] Visnyk Kyivskoho natsionalnoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu. no. 2, pp. 299 – 308
8. Ukraina v tsyfrakh. 2011: stat. zb. (2012) [Ukraine is in numbers. 2011: statistical collection] Derzh. Kom. Statystyky Ukrainy. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, (in Ukrainian).

9. Ukraina v tsyfrakh. 2012: stat. zb. (2013) [Ukraine is in numbers. 2012: statistical collection] Derzh. Kom. Statystyky Ukrainy. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, (in Ukrainian).
10. Ukraina v tsyfrakh. 2013: stat. zb. (2014) [Ukraine is in numbers. 2013: statistical collection] Derzh. Kom. Statystyky Ukrainy. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, (in Ukrainian).
11. Ukraina v tsyfrakh. 2013: stat. zb. (2014) [Ukraine is in numbers. 2013: statistical collection] Derzh. Kom. Statystyky Ukrainy. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, (in Ukrainian).
12. Ukraina v tsyfrakh. 2014: stat. zb. (2015) [Ukraine is in numbers. 2014: statistical collection] Derzh. Kom. Statystyky Ukrainy. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, (in Ukrainian).
13. Ukraina v tsyfrakh. 2015: stat. zb. (2016) [Ukraine is in numbers. 2015: statistical collection] Derzh. Kom. Statystyky Ukrainy. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, (in Ukrainian).
14. Ukraina v tsyfrakh. 2016: stat. zb. (2017) [Ukraine is in numbers. 2016: statistical collection] Derzh. Kom. Statystyky Ukrainy. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, (in Ukrainian).
15. Ukraina v tsyfrakh. 2017: stat. zb. (2018) [Ukraine is in numbers. 2017: statistical collection] Derzh. Kom. Statystyky Ukrainy. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, (in Ukrainian).
16. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Отримано 10.02.2018